

НОТНІ ВИДАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Доп. – Коваленко А. Л., ПР-24
Наук. кер. – ст. викл. Садівничий В.О.

Розглядаються питання виникнення та розвитку нотних рукописних і друкованих видань в Україні. Аналізується сьогоднішній стан у цій царині.

Ключові слова: *музика, ноти, нотні видання*

Музику створює народ, вона віддзеркалює його душу. У порівнянні з іншими видами мистецтва – літературою, живописом, архітектурою тощо – музика повністю передає через століття запал її творця, емоційний стан за допомогою лише 7 нерухомих знаків на аркуші паперу.

Нотні знаки, і зокрема спів по нотах, прийшли в Україну з уведенням християнства. Найдавніші богослужбні книги з'явилися в XI столітті. Були вони рукописними й називалися то "Стихирарями", то "Ірмолоями", то "Мінеями", "Тріодами" тощо. Музичні знаки в них були без лінійними, ставилися над складами і словами тексту; звалися вони знаменами, пізніше – крюками.

З другої половини XVI століття в Україні запроваджено лінійну систему нотного письма. Найдавнішою її пам'яткою є Супральський ірмолой у книгозбірні Почаївської лаври, датований 1593 роком.

У давні часи ноти були дуже дорогим задоволенням: надрукований їх стос коштував стільки ж, скільки й карета з кінями. Тогочасна техніка друкування нот – гравіювання – була дуже складною і дорогою. На відміну від книг і нотних видань, рукописні копії нот тоді були дешевші.

В Україні першим набірним нотним виданням у кириличному друкарстві був нотний „Ірмологіон”. Видання 1707 року (за іншими даними 1700) надруковане у друкарні при церкві Святого Юра м. Львів) кваліфікованим друкарем Йосифом Городецьким. Це видання швидко поширилося по всіх

Українських християнських монастирях і також потрапило до Московської держави.

Зберігся опис втраченого сьогодні нотного Ірмолою з 1728 р., який був на правому кліросі Лаврського Успенського собору. Це, власне, "напівдруковане видання", бо нотні лінійки і словесний текст тут рукописні, а надруковано лише нотні знаки й ключі, а також орнаментальні прикраси. До наших днів дійшло кілька таких "напівдрукованих" нотних Ірмолоїв — два з 20-х рр. XVIII ст. і декілька аналогічних друків XIX ст. (1811, 1820, 1852 рр.). Втім, такі публікації призначалися, очевидно, для внутрішнього вжитку, бо дозвіл, потрібний для тиражування, отримати було майже неможливо. Лише вряди-годи Лаврі вдавалося домогтися дозволу на передрук творів українських авторів, і то тільки за їх російськими перевиданнями, з яких усунуто українські мовні риси

З кінця XVIII – у XIX століттях музиканти, музикознавці та фольклористи активно записували, клали на ноти й друкували українські народні пісні. Багато в цьому плані зробили М. Лисенко, Ф. Колеса та уродженець Сумщини К. Квітка.

На сьогоднішній день існує кваліфікація популярної літератури з питань музики, запропонована Е.А. Лазаревич:

1) для малопідготовленого читача; 2) для читача, що немає спеціальної освіти і цікавиться проблемою як аматор; 3) для спеціалістів з суміжних галузей знань.

До літератури першої групи належать переважно видання для дітей і молоді. Вони пробуджують інтерес до музики, вчать розуміти зміст музичних творів, у загальних рисах знайомлять з музичною грамотою, основними поняттями музики, її історією, жанрами. В описі музичних творів образність досягається створенням конкретних, „видимих” партій. Це пробуджує інтерес до слухання музики, вчить розуміти її.

Література другої групи покликана, передусім, шляхом роз'яснення музичних творів навчити читача сприймати мову музики, а також дати додаткові відомості не тільки про твір, але й про композитора, тобто розширити світогляд читача. Мета

видань цієї групи – ознайомити читача не зі світом музики взагалі, а з конкретним, вузьким поняттям.

Видання третьої і четвертої груп майже не розрізняються за характером викладу і наближаються до наукових.

В останні роки нотні видання рідко можна було побачити на полицях книжкових магазинів. Зараз ситуація покращується, але їх кількість не збільшилася на стільки, на скільки б хотілося.

Згідно з даними Національної парламентської бібліотеки щороку в Україні з'являється друком майже півсотні нотних видань. Серед тих, що з'явилися в останні роки, привертають увагу „Батьківщино моя, Україно!”, „Зорі, закосичені вітрами”, „Лінія Любові”, „Любіть Україну”, „У лузі калина так гарно цвіте”, „Світлиця пісень і спогадів” та інші.

Завдяки сумському видавництву „Собор” побачили світ такі нотні видання, як: „Хорові обробки пісень Сумщини для академічного хору”, „У країні музичної грамоти”, „Малютко”, „І слово в пісні відгукнеться...”.

Може бути, що всі ці факти свідчать про відродження нотних видань на Сумщині, в Україні, але все ж великий обсяг роботи не завершений. Тому у видавців нашої країни є важливе завдання підтримати і не дати зникнути нотним виданням попри всю складність підготовки їх до друку.

ШРИФТОВЕ ОФОРМЛЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВИДАНЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОМУНІКАТИВНОЇ СИСТЕМИ ТЕКСТУ

Доп. – Лойченко А., ПР-24

Наук. кер. – ст. викл. Садівничий В.О.

Розглядаються питання шрифтового оформлення навчальних видань для різних вікових груп загальноосвітньої школи.

Ключові слова: *навчальні видання, формат видання, шрифт, текст, шрифтові виділення тексту, комунікативна система тексту.*